

Inspiratie uit intervisie

Gemeenten Almere, Amersfoort, Bunschoten, Dronten, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Lelystad, Leusden, Nieuwegein, Utrecht, Utrechtse Heuvelrug, Veenendaal, Wijk bij Duurstede, Woerden, Zeewolde en Zeist en hun netwerkpartners hielpen elkaar met hun vastgelopen complexe PGA-cases. Lees via de verhalen van Mira, Ryan en Maik al de tips, tops & wat er nodig is. *

Mira
Met triple
problematiek

[BEKIJK CASUS 1](#)

Ryan
Afglijdende
jongere

[BEKIJK CASUS 2](#)

Maik
Met LVB en
dak- en thuisloos

[BEKIJK CASUS 3](#)

Algemene tips

[CHECK HIER](#)

Zo hou je een
waardevolle
intervisie-sessie

[CHECK HIER](#)

VEILIGHEIDSCOALITIE
Midden-Nederland

Lectoraat Kennisanalyse Sociale Veiligheid

VOOR DE SANCTIE-UITVOERING

Dit document is ontwikkeld
in het kader van het project
Leren en faciliteren

Mira (triple problematiek)

Mira is een vrouw van 40 jaar. Sinds een jaar wordt Mira besproken in de lokale PGA. Mira heeft geen vaste woon- of verblijfplaats en is nu vaak bij haar vriend in zijn sociale huurwoning. Mira ontvangt ambulante begeleiding om haar met praktische zaken te ondersteunen. Het stel heeft veel ruzies en die lopen vaak uit de hand. Familie en begeleiders deden diverse meldingen van huiselijk geweld. De buren ervaren veel woonoverlast en klagen hier meermaals over bij de woningcoöperatie, die de meldingen doorzet naar de politie. De politie vindt de overlast niet ernstig genoeg voor actie. De woningcorporatie is nog geen partner bij het gemeentelijke casusoverleg.

Bij Mira is vermoedelijk sprake van een licht verstandelijke beperking (LVB), psychische problematiek en verslaving (de zogenoemde triple-problematiek). Een diagnose ontbreekt nog. Voornaamste doel binnen het gezamenlijke plan van aanpak is het organiseren van andere huisvesting en een goede behandeling voor Mira. Een paar jaar geleden is de WLZ-indicatie afgewezen, omdat CIZ de psychische problematiek voorliggend vond.

GA NAAR

TIPS OM
MIRA TE
HELPEN

NODIG

TOPS

PROBLEEM !

De samenwerkingspartners lopen nu vast in de casus omdat de GGZ, de verslavingszorg en de ambulante begeleiding er niet uit komen welke problematiek voorliggend is en waar Mira het beste terecht zou kunnen. Met een dergelijk beeld worden casussen heen en weer geschoven binnen de (gedwongen) GGZ, verslavingszorg en zorg voor mensen met een LVB. Welke hulp is dan (als eerste) nodig en wie is verantwoordelijk? Ook komt het voor dat de cliënt geen hulpvraag heeft en er geen sprake is van een gedwongen kader. Dit bemoeilijkt de inzet van passende interventies.

Mira (triple problematiek)

Tips

1

Betrek alle relevante partners bij het gedeelde 'probleem', creëer eigenaarschap en wees niet bang voor een suboptimale keuze

2

Betrek de familie en het netwerk van de cliënt bij de aanpak

3

Onderzoek de mogelijkheden om binnen gedwongen of civiel kader een (crisis)situatie te creëren om een doorbraak te bereiken

4

Doe bij veranderde omstandigheden opnieuw een indicatie-aanvraag

5

Onderzoek mogelijkheden voor uitruil met andere gemeenten

6

Een passende plek die aansluit bij de behoeften van de cliënt

7

Onderzoek de mogelijkheden voor een gedragsaanwijzing vanuit de Wet aanpak woonoverlast

TIP 1

Betrek alle relevante partners bij het gedeelde 'probleem', creëer eigenaarschap en wees niet bang voor een suboptimale keuze

TERUG NAAR
ALLE TIPS

Voor goede samenwerking binnen dergelijke PGA-casussen is het nodig dat alle relevante partners met elkaar om tafel zitten, elkaar leren kennen en vertrouwen, en het probleem als gezamenlijk probleem ervaren. Triple-problematiek komt immers vaak voor en kan niet los van elkaar worden gezien. De partners dienen zich zowel gezamenlijk verantwoordelijk te voelen als eigenaarschap te pakken op hun rol in de aanpak van het probleemgebied waar zij expertise op hebben. In een casuoverleg kun je overigens met elkaar erg lang doorzoeken naar de optimale keuze voor welke problematiek voorliggend is. Vaak blijkt die er eigenlijk niet te zijn. De cliënt past nergens precies. Er is na de patstelling een partner nodig die zegt: “OK, dan gaan wij het wel doen” en een andere partner die zegt: “en daarna pakken wij het stokje over.”

Vergeet verder niet zo nodig specifieke (ervaringsdeskundige) experts te betrekken, bijvoorbeeld voor LVB, huiselijk geweld, eengerelateerd geweld of (vluchteling)trauma. Sluit ook de woningcorporaties en de reclasseringsorganisaties aan bij de lokale PGA; zij zijn belangrijk voor een sluitende PGA-samenwerking. De reclassering komt niet per definitie lokaal aan tafel, zie in de apothekerskast van Bureau Regionale Veiligheidsstrategie hoe je informatie van de reclassering kan opvragen of hen kan betrekken.

APOTHEKERSKAST (ACHTER INLOG)

VOLGENDE TIP

TIP 2

Betrek de familie en het netwerk van de cliënt bij de aanpak

TERUG NAAR
ALLE TIPS

De familie en het (formele én informele) netwerk van de cliënt vormen vaak een belangrijke schakel in de PGA-aanpak. Zij hebben vaak unieke informatie, zoals hun persoonlijke historie en de interactie tussen de cliënt en verschillende aanpakken of instellingen. Betrek ze en werk samen. Deze informatie kan een belangrijke bijdrage leveren aan een oplossing die werkt. Soms is het aan te raden om hen te motiveren aangifte te doen van delicten, opdat er een juridisch kader en opening ontstaat. Leg uit welke mogelijkheden voor behandeling er zijn binnen strafrechtelijk kader (bijv. met de ISD-maatregel).

VOLGENDE TIP

TIP 3

Onderzoek de mogelijkheden om binnen gedwongen of civiel kader een (crisis)situatie te creëren om een doorbraak te bereiken

TERUG NAAR
ALLE TIPS

Vaak was behoefte aan een juridisch kader om de juiste hulp in te kunnen zetten wanneer de cliënt geen vrijwillige hulpverlening accepteert (zorgmijding). Pas een crisis biedt vaak de opening voor snelle verandering. Het kan een verstandige bewuste keuze zijn om de casus te laten escaleren (crisis forceren), zodat wél een juridisch kader of opening ontstaat waarbinnen toezicht, begeleiding en behandeling ingezet kunnen worden. Of de crisis maakt dat een partner ondanks bezwaren opeens wél een noodzakelijke stap wil zetten. Soms is het wachten op een strafbaar feit. Sein dan ook ZSM in dat áls er zich een aanhouding voordoet, de mogelijkheid van forensische zorg wordt meegewogen. Indien al wel sprake is van reclasseringstoezicht, maar de cliënt werkt niet mee, is het terugmelden van toezicht een serieuze optie, zodat de gemeentelijke nazorgmedewerker, de reclassering en de casemanager binnen de PI een plan van aanpak kunnen maken. Een crisismaatregel vanuit de Wet verplichte ggz (bij mensen met een psychische aandoening) of de Wet zorg en dwang (bij mensen met een verstandelijke beperking) dan wel onder-curatele-stelling kunnen ook uitkomst bieden. Benut ook het (huurrechtelijke) handelingsrepertoire van de woningcorporatie.

VOLGENDE TIP

TIP 4

Doe bij veranderde omstandigheden opnieuw een indicatie-aanvraag

Indien er sprake is van het afwijzen van een indicatie (bijvoorbeeld via de WLZ), blijkt het soms moeilijk een cliënt de juiste begeleiding te kunnen bieden. Doe bij veranderingen in de problematiek of wetgeving een nieuwe aanvraag. Vanaf 2021 krijgen bijv. cliënten met GGZ-problematiek die langdurige zorg in nabijheid nodig hebben, wél een WLZ-indicatie.

TERUG NAAR
ALLE TIPS

WLZ-INDICATIE

VOLGENDE TIP

TIP 5

Onderzoek mogelijkheden voor uitruil met andere gemeenten

Soms is het in een casus raadzaam om de cliënt uit zijn of haar omgeving te halen. Bijvoorbeeld als het netwerk een belangrijke risicofactor vormt of alcohol of drugs te gemakkelijk voor handen zijn. Overplaatsing van de cliënt naar een andere gemeente (bv. naar een landelijke, meer afgelegen locatie) of 'uitruilen' met een andere gemeente heeft meermalen gewerkt.

TERUG NAAR
ALLE TIPS

VOLGENDE TIP

TIP 6

Een passende plek die aansluit bij de behoeften van de cliënt

TERUG NAAR
ALLE TIPS

Als er een plek is voor cliënten met triple problematiek, sluit deze niet altijd aan bij de specifieke behoeften van de cliënt. Dit kan tot gevolg hebben dat iemand er uiteindelijk weer wordt uitgezet. Dit betekent opnieuw een faalervaring voor de cliënt en kan ook van invloed zijn op de motivatie voor een volgende plek. Zoek daarom een plek die zo goed mogelijk aansluit bij iemands wensen en mogelijkheden en ondersteunend is aan iemands individuele herstelproces. In de tabel hieronder staat dit overzichtelijk weergegeven. Passende huisvesting/behandeling volgens deze principes kan ervoor zorgen dat mensen minder snel met regels worden geconfronteerd waar ze niet aan kunnen voldoen.

MOTIVATIE VAN GEDRAGS-VERANDERING	DOEL BEHANDELING	BELEID T.A.V. MIDDELEN-GEBRUIK	
Geen motivatie en/of geen probleeminzicht	Contact maken, betrekken van cliënt in behandeling en opbouwen van behandelrelatie	Tolerant	<ul style="list-style-type: none"> Onderdak en veiligheid Stabiele huisvesting Tolerantie van middelengebruik, om gemakkelijker contact te kunnen maken met de cliënt
Betrokken bij behandeling, maar geen of wisselende motivatie	Prikkelen van de eigen motivatie voor verdere behandeling met behulp van motiverende gespreksvoering	Gedogen, maar met grenzen	<ul style="list-style-type: none"> Stabiele huisvesting die bepaalde grenzen stelt aan het middelengebruik Ondersteuning van cliënten bij het onderzoeken van de effecten van het middelengebruik op hun leven De eerste stappen naar beperking en abstinentie stimuleren
Keuze voor abstinentie	Nieuwe gedrag ondersteunen en terugval voorkomen	Geen middelen-gebruik	<ul style="list-style-type: none"> Stabiele huisvesting die cliënten helpt om een leefstijl van abstinentie te handhaven Losmaken van negatief sociaal netwerk, zoals gebruikerscontacten Sociale ondersteuning van anderen die ervoor kiezen om middelenvrij te zijn Werken aan het bevorderen van andere levensgebieden

TIP 7

Onderzoek de mogelijkheden voor een gedragsaanwijzing vanuit de Wet aanpak woonoverlast

TERUG NAAR
ALLE TIPS

Met de Wet aanpak woonoverlast hebben burgemeesters de mogelijkheid gekregen om specifieke gedragsaanwijzingen te geven aan aanhoudende overlastgevers. De overlastgever moet dan bepaalde handelingen doen of juist nalaten op straffe van een last onder bestuursdwang of een last onder dwangsom. Dit kan pas als een waarschuwing, mediation of buurtbemiddeling niet werken. Pak het invulstappenplan in het CCV-dossier woonoverlast erbij en vind direct de passende interventiemogelijkheden in jouw specifieke casus. Overweeg een apart PGA-overleg woonoverlast als er veel wooncases zijn, dat bevalt enkele gemeenten goed.

CCV-DOSSIER WOONOVERLAST

WAT IS HIERVOOR NODIG

Mira (triple problematiek)

Wat is hiervoor nodig

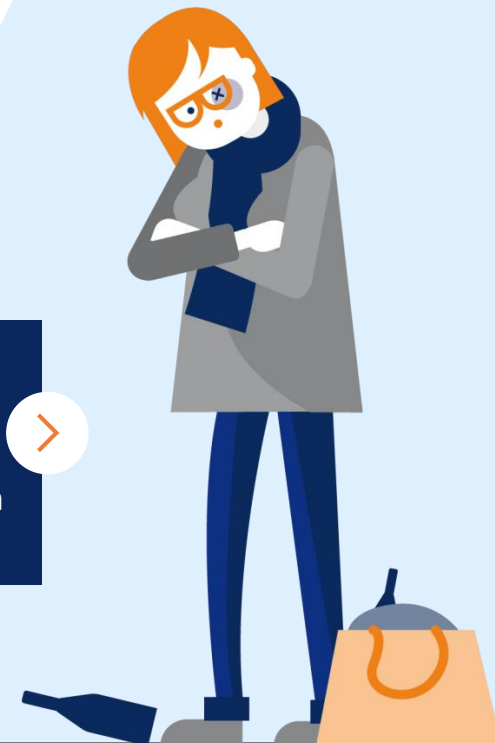

1
Inkoop van de
juiste zorg voor
PGA-cliënten

2
Als goede diagnose
niet van de grond
komt: kijk terug en
vooruit

3
Tijdige opschaling
naar manager,
burgemeester of
wethouder

4
Problematiseer
het heen en weer
schuiven van cliënten

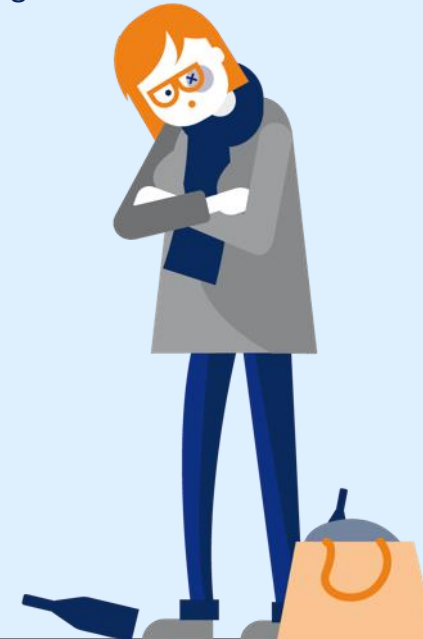
NODIG 1

Inkoop van de juiste zorg voor PGA-cliënten

TERUG NAAR
OVERZICHT

Om de mogelijkheid te vergroten dat aan een cliënt passende zorg wordt geboden is de inkoop van de juiste zorg noodzakelijk. Dit vraagt goede inventarisatie van de vraag: wat hebben de PGA-cliënten nodig? Wat is er op dit moment en wat mist er? Laat dit goed aan de inkoper weten. Voor heel bijzondere gevallen kan het nodig zijn op individuele basis zorg buiten het reguliere systeem te bieden. Leg dat niet neer bij een inkoper, maar regel hiervoor toestemming van de gemeente (los van de bureaucratie van inkooptrajecten).

VOLGENDE

NODIG 2

Als goede diagnose niet van de grond komt: kijk terug en vooruit

TERUG NAAR
OVERZICHT

Een goede diagnose draagt bij aan het inzetten van passende interventies en het aanvragen en toewijzen van de juiste indicaties. Zonder diagnose wordt dat extra moeilijk. Als het zoeken is naar (goede) diagnostiek, kijk terug. Denk aan de schoolcarrière: Hoe ging het op de basisschool? Was er speciaal onderwijs en wat stond op het aanmeldformulier? Is er in dat kader onderzoek/diagnostiek geweest? Kan de huisarts iets betekenen? Weet DJI meer uit onderzoek tijdens detentie? Of Veilig Thuis? En kijk ook vooruit: een volgende aanhouding geeft wellicht mogelijkheden om te komen tot diagnostiek (NIFP, dubbele pro-justitiarapportage) door daarop aan te sturen. Doel is niet dat de gemeente of andere partners de diagnose precies kennen, maar wel handelingsperspectief krijgen voor omgaan met bepaald gedrag. Over diagnose gesproken: bespreek en beschrijf het feitelijke gedrag dat de cliënt vertoont, praat niet in diagnoses.

VOLGENDE

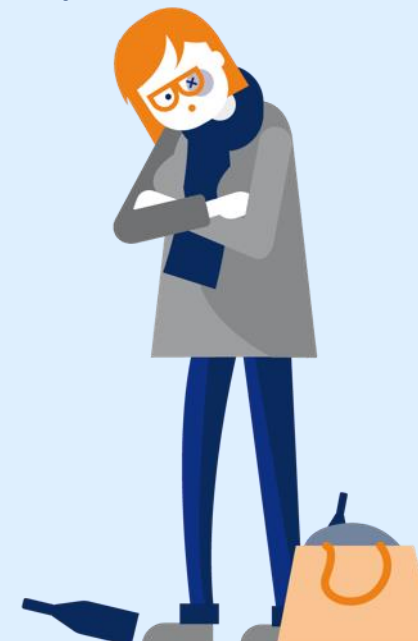
NODIG 3

Tijdige opschaling naar manager, burgemeester of wethouder

TERUG NAAR
OVERZICHT

Wanneer samenwerkingspartners in een casus vastlopen: schroom niet op tijd te escaleren naar managers, de wethouders sociaal domein en/of burgemeester voor meer snelheid en vanwege veiligheids- en publicitaire risico's. Gebruik het periodieke zorg-veiligheidsoverleg tussen burgemeester en wethouder en stem af. Dit vergroot een snelle doorbraak aanzienlijk. Gebruik deze bestuurlijke tafel ook om via de weg van complimenten structurele knelpunten weg te nemen: "Dit ging in deze casus zo goed, hadden we maar de middelen/mogelijkheden om dat vaker/meer te doen."

VOLGENDE

NODIG 4

**Problematiseer
het heen en weer
schuiven van cliënten**

TERUG NAAR
OVERZICHT

Als een casus vastloopt doordat zorgpartners zoals de GGZ, de verslavingszorg, de verstandelijk gehandicaptenzorg of de ambulante begeleiding er onderling niet uitkomen welke zorg voorliggend is en waar de cliënt het beste terecht zou kunnen, is escalatie nodig.

Escaleer allereerst in kennis. Vraag door op de echte reden onder de 'nee' van partners: welke vrees of zorg zit erachter? Vraag de partners: 'wat heb je nodig om van jouw 'nee' een 'ja' te kunnen maken (denk aan bepaalde ondersteuning/follow up van andere partners)? Bedenk dat de oplossing vaak niet bij één partner ligt. Vraag vooral ook het Zorg- en Veiligheidshuis of het Schakelpunt voor personen met verward gedrag en gevaarsrisico om met hun ruime kennis en ervaring in de casus mee te denken en te adviseren.

Escaleer vervolgens - als dat nog nodig is - ook in de lijn. Problematiseer en escaleer het als partners niet handelen waar dat wel nodig is. Spreek zorgpartners erop aan en accepteer niet dat zij cases (langere tijd) heen en weer schuiven onder het mom van 'voorliggende problematiek' of 'zorgaanbod in onze instelling past niet bij deze cliënt'. Hoe begrijpelijk het afschuiven van zorg ook is – zorg aan cliënten met meervoudige problematiek is ingewikkeld, resultaten halen is vaak maar zeer beperkt mogelijk, het kost meer tijd en geld dan er vergoed wordt – toch mogen we dit niet accepteren. Via samenwerkingsafspraken met verschillende partners is er altijd een oplossing te vinden.

TOPS

Mira (triple problematiek)

Tops

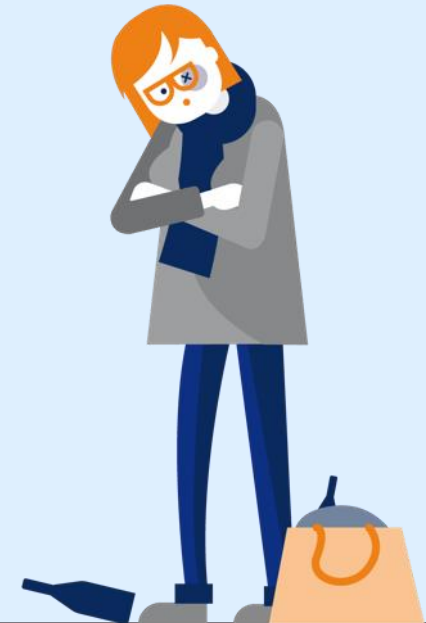
1
De goede relatie van de
PGA-expert met
wijkagenten blijkt goud
waard

2
De inzet van
zorgorganisaties die
woon- of praktische
begeleiding bieden

3
Korte lijntjes, snel
schakelen en het
zoeken naar creatieve
oplossingen

4
De inzet van een
juridisch kader als
stok achter de deur

5
Een juridisch kader is
niet zaligmakend;
vrijwillig kan er meer
dan je denkt

TOP 1

De goede relatie van de PGA-expert met wijkagenten blijkt goud waard

Investeer in een goede relatie tussen de PGA-expert en de wijkagent. Als de wijkagent op de hoogte is van de PGA-cliënten in zijn wijk en de actuele stand van zaken in de PGA geeft deze informatie de politie vaak nuttige handvatten om te handelen. En vice versa.

TERUG NAAR
ALLE TOPS

VOLGENDE TOP

TOP 2

De inzet van
zorgorganisaties die
woon- of praktische
begeleiding bieden

TERUG NAAR
ALLE TOPS

Zorgorganisaties die woon- of praktische begeleiding bieden, blijken vaak in staat via bemoeizorg goed aan te sluiten bij de cliënt. Zij staan vaak dicht bij de cliënt, zijn goed in het op een juiste (oprecht gelijkwaardige) manier bejegenen van cliënt, en het zoeken naar creatieve oplossingen die passen bij de cliënt. Ook hebben zij een lange adem, reduceren de stress bij de cliënt (waardoor dingen beter lukken) en voelen zich eigenaar van het probleem. Het lukt hen vaak toestemming van de cliënt te krijgen voor het delen van de noodzakelijke informatie, wat in de PGA bevorderlijk werkt.

VOLGENDE TOP

TOP 3

Korte lijntjes, snel
schakelen en het zoeken
naar creatieve
oplossingen

De PGA gaat zoveel beter als sprake is van een goede samenwerking en afstemming tussen betrokken ketenpartners. D.w.z. elkaar kennen, waarderen en vertrouwen op elkaars inschatting en expertise. Verder korte lijntjes hebben, het snel kunnen schakelen en de wil en het vermogen om naar oplossingen te zoeken buiten de gebaande paden.

TERUG NAAR
ALLE TOPS

VOLGENDE TOP

TOP 4

De inzet van een juridisch kader als stok achter de deur

Het opleggen van een juridisch kader geeft vaak een stok achter de deur om in een casus een doorbraak te bewerkstelligen. Bijv. behandeling of beschermd wonen gedwongen kunnen inzetten. Een creatieve vorm loont, spaar bijvoorbeeld veelvuldige overtredingen eens op (van een verblijfsverbod of anderszins) om daarna beter te kunnen doorpakken.

TERUG NAAR
ALLE TOPS

VOLGENDE TOP

TOP 5

Een juridisch kader is niet zaligmakend; vrijwillig kan er meer dan je denkt

TERUG NAAR
ALLE TOPS

Benut de positieve ervaringen uit het verleden in het contact met cliënt beter: wat is de beste benaderingswijze en 'tone of voice', wie is daarvoor de 'best person' bij de partners? Probeer blijvend aansluiting te vinden bij de leefwereld van de cliënt, wat wil de cliënt zelf? Kijk ook: zijn de primaire zaken geregeld zoals wonen, financiën, etc. Wordt de cliënt niet overschat of overvraagd? Ervaring leert dat wanneer de basis niet op orde is en er veel stress is rond bijvoorbeeld schulden of huisvesting, er vaak geen ruimte is bij cliënt om aan overige problemen te werken.

CASUS RYAN

Ryan (afglijdende jongere)

Ryan is een jongen van 17 jaar. Over 2 maanden wordt hij 18. Hij is aangemeld bij de lokale PGA vanwege zijn rol in de jeugdgroep in het centrum. Hij woont bij zijn moeder in een klein appartement. Zijn vader heeft hij nooit gekend. Ryan heeft een halfbroer (24 jaar). Sinds een jaar heeft moeder een nieuwe vriend waarmee ze samenwoont. Die vriend is vrachtwagenchauffeur en veel in het buitenland. Deze nieuwe vriend wil niet dat Ryan thuis is op de momenten dat hij zelf thuis is. Moeder vertelt een buurvrouw dat ze dit lastig vindt, maar eigenlijk ook geen nee tegen haar nieuwe vriend durft te zeggen. De buurvrouw meldt dit bij Veilig Thuis en sindsdien houdt moeder alle contact af. Ryan heeft zelf wel af en toe contact met een jongerenwerker, maar verder moet hij niks van hulpverlening weten, zegt hij. Moeder en haar nieuwe vriend hebben aangegeven dat Ryan op zijn 18e uit huis moet. Hij is dan tenslotte volwassen, zegt moeders nieuwe vriend.

Ryan slaapt dus vaak ergens anders, meestal bij zijn halfbroer of een jeugdvriend. Zowel de halfbroer als de jeugdvriend worden besproken in de Top X-aanpak. Zijn halfbroer heeft in detentie gezeten vanwege een gewapende overval en drugscriminaliteit. Er zijn verschillende aanwijzingen dat zij beiden onderdeel uitmaken van een groter crimineel netwerk. Politie en jongerenwerk vermoeden sterk dat ook Ryan zich bezighoudt met criminele activiteiten, als loopjongen ingezet door zijn halfbroer. Op een aantal kleine delicten na ontbreekt het echter aan concreet bewijs.

GA NAAR

TIPS OM
RYAN TE
HELPEN

NODIG

TOPS

PROBLEEM !

Er zijn sterke vermoedens dat Ryan zich bezighoudt met criminele activiteiten, maar er zijn nog te weinig concrete bewijzen. Alle partijen zijn bang dat Ryan aan het afglijden is naar zwaardere, georganiseerde criminaliteit, maar een dwingend kader om hulp of ondersteuning in te zetten ontbreekt.

Ryan (afglijdende jongere)

Tips

1

Maak afspraken met partners voor een tweesporenaanpak

2

Zorg voor extra inzet van de politie om de jongere hinderlijk te kunnen volgen

3

Politie: Zorg dat Amazone altijd actueel is

4

Maak politie in eigen en aangrenzende eenheden alert op deze jongere

5

Kijk naar wat een jongere kan motiveren om wél mee te werken

6

Onderzoek de mogelijkheden om bemoeizorg, ervaringsdeskundigheid en/of een outreachende benadering in te zetten

7

Onderzoek met elkaar of het wenselijk is dat er verschillende hulpverleners actief zijn binnen het gezin

TIP 1

Maak afspraken met partners voor een tweesporenaanpak

Bij complexe casussen zoals die van Ryan, waarbij er wel veel zorgen zijn, maar nog weinig concrete bewijzen en geen of weinig draagvlak voor hulpverlening, kan een gezamenlijke tweesporenaanpak werken. Dat wil zeggen enerzijds werken aan het versterken van de informatiepositie en dossieropbouw voor een eventueel strafrechtelijk traject en anderzijds zoeken naar positieve en motiverende factoren die een doorbraak mogelijk kunnen maken. De vervolgtips gaan hier nader op in.

TERUG NAAR
ALLE TIPS

VOLGENDE TIP

TIP 2

Zorg voor extra inzet van de politie om de jongere hinderlijk te kunnen volgen

Tip voor 'Versterken informatiepositie en dossieropbouw strafrechtelijk traject':

Als er een vermoeden is van strafbare feiten maar ze komen niet boven tafel, probeer hinderlijk volgen door de politie (VIP-behandeling: Very Irritating Policing) in te zetten. Dat biedt wellicht de gewenste opening of crisis die nodig is om te kunnen doorpakken.

TERUG NAAR
ALLE TIPS

VOLGENDE TIP

TIP 3

Politie: zorg dat Amazone altijd actueel is

Tip voor 'Versterken informatiepositie en dossieropbouw strafrechtelijk traject':

Een must is om een lokale PGA-casus in het politiesysteem Amazone als dusdanig te markeren en te zorgen dat het advies over 'wat te doen als een verdachte instroomt op ZSM' (bijv. 'in preventieve hechtenis nemen') actueel en gereed is. Dit advies is zo concreet mogelijk geformuleerd en afgestemd met de betrokken partijen bij de lokale PGA. Ook de reclassering (ook ZSM-partner) kan dergelijke informatie kwijt in haar systeem Iris.

TERUG NAAR
ALLE TIPS

VOLGENDE TIP

TIP 4

Maak politie in eigen en aangrenzende eenheden alert op deze jongere

TERUG NAAR
ALLE TIPS

Tip voor 'Versterken informatiepositie en dossieropbouw strafrechtelijk traject':

Naarmate een jongere verder doorgroeit richting de georganiseerde criminaliteit, krijgen delicten regelmatig een (boven)regionaal of zelfs landelijk karakter. Het zicht op een jongere kan hierdoor verdwijnen. Het is daarom belangrijk dat het bekend is bij andere politie-eenheden dat iemand in een lokale PGA zit en dat er goed gemuteerd wordt. Dit kan via Amazone. Laat de lokale politiemensen ook een abonnement nemen op de PGA-cliënten in hun werkgebied (zowel de lokale PGA-ers als de top-X-ers); zij ontvangen dan een melding als over 'hun PGA-ers' ergens in het land wordt gemuteerd en kunnen dan passende actie ondernemen.

VOLGENDE TIP

TIP 5

Kijk naar wat een jongere kan motiveren om wél mee te werken

TERUG NAAR
ALLE TIPS

Tip 'Zoeken naar positieve en motiverende factoren':

Uit de besproken cases wordt duidelijk dat het loont om te kijken naar wat een jongere motiveert en wat zijn wensen zijn. Wat maakt bijv. dat de jongerenwerker wél af en toe in contact met Ryan komt? Kan een strafrechtelijke afdoening zoals een taakstraf wellicht worden gecombineerd met de interesse van de jongere? Is er een positief rolmodel in de gemeente te vinden? Kijk ook naar waarom een jongere doet wat hij doet. In het geval van Ryan zou het bijvoorbeeld kunnen komen door de verschillende afwijzingen die hij heeft ervaren tijdens zijn leven (vader en nu ook moeder). Bij zijn halfbroer en vriend krijgt hij wel aandacht en zij bieden hem wat hij nodig heeft, namelijk een dak boven zijn hoofd. Kijk in deze casus of er mogelijk ingezet kan worden op huisvesting onder bepaalde voorwaarden. Wat wil hij zelf graag? Werk ergens naar tóe met de jongen, maak een plan met hem, zorg voor motiverende prikkels en een persoon die hij vertrouwt, voorkom onttrekken. Een positievere insteek krijgt ouders wellicht ook meer in de erkenning en meewerkstand.

VOLGENDE TIP

TIP 6

Onderzoek de mogelijkheden om bemoeizorg, ervaringsdeskundigheid en/of een outreachende benadering in te zetten

TERUG NAAR
ALLE TIPS

Tip 'Zoeken naar positieve en motiverende factoren':

Bemoeizorg of een outreachende benadering kan goed aansluiten bij een jongere, zeker als er een goede klik is met de begeleider. Ook kan een buddycoach, een begeleider met ervaringsdeskundigheid of jongerenwerk ingezet worden. De stijl kan meer die van de buddy zijn, maar soms juist ook stevig confronterend. Zij hebben mogelijk een betere aansluiting bij de jongere. Dit vormt een laagdrempelige vorm van begeleiding en kan daarnaast een brug vormen totdat er een goed gezamenlijk plan van aanpak ligt.

VOLGENDE TIP

TIP 7

Onderzoek met elkaar of het wenselijk is dat er verschillende hulpverleners actief zijn binnen het gezin

Tip 'Zoeken naar positieve en motiverende factoren':

Het komt voor dat een hulpverlener zowel ouders als kind(eren) begeleidt. Het kan wenselijk zijn om verschillende hulpverleners in te zetten voor de gezinsleden zodat ieder een eigen traject volgt afgestemd op wat hij of zij nodig heeft.

TERUG NAAR
ALLE TIPS

WAT IS HIERVOOR NODIG

Ryan (afglijdende jongere)

Wat is hiervoor nodig

1

Duidelijke
afspraken met
politie over
dossiervorming

2

Professionals die
meenken en -doen
voor creatieve,
onorthodoxe oplossingen

NODIG 1

Duidelijke afspraken met politie over dossiervorming

TERUG NAAR
OVERZICHT

Maak duidelijke afspraken met de politie over dossieropbouw middels juist gebruik van Amazone en sfeerverbalen (zie tips hiervoor)

VOLGENDE

NODIG 2

Professionals die meedenken en -doen voor creatieve, onorthodoxe oplossingen

TERUG NAAR
OVERZICHT

Om voldoende draagvlak te krijgen voor creatieve oplossingen kan het helpen als een plan breed gedragen wordt en is opgesteld door verschillende professionals. Soms blijven dergelijke casussen in het midden liggen. Er is dan ook noodzaak voor stevige regie, één toegeweide professional die regisseert, eigenaarschap neemt, de relevante partners aan tafel krijgt (waaronder in dergelijke casus vaak ook de jeugdreclassering en jeugdzorg) en de andere professionals aanspreekt om te komen tot een goede aanpak. En zich aan de jongen 'vastklampt' en niet loslaat. Pak als pga-expert procesregie en mandaat, zorg dat je het hebt. En kijk of eigen jeugdbeschermingstafels mogelijk/wenselijk zijn.

TOPS

Ryan (afglijdende jongere)

Tops

1

Korte lijntjes, samenwerking
en blokvorming tussen
verschillende professionals

2

Vertrouwen in
professionals

3

Met de jongere zelf en
met de ouders spreken
tijdens een PGA-overleg

4

Een sfeerverbaal door de
politie om bij een volgend
strafbaar feit toe te kunnen
voegen aan het proces-verbaal

TOP 1

Korte lijntjes en samenwerking tussen verschillende professionals

Zeker als wordt ingezet op een tweesporenaanpak, blijken korte afstemmingslijntjes tussen de verschillende professionals van meerwaarde te zijn. Daarbij helpt het als ook de jongere in de gaten heeft dat partijen samenwerken (en zo nodig één blok vormen) en hij goed in de gaten gehouden wordt.

TERUG NAAR
ALLE TOPS

VOLGENDE TOP

TOP 2

Vertrouwen in professionals

Uit de verschillende cases blijkt dat deze jongeren regelmatig uit gezinnen komen met een lange geschiedenis aan hulpverlening en veel wantrouwen tegenover (overheids)instanties. Zet in op het vertrouwen van deze jongeren winnen en niet los laten. Bied een wenkend perspectief. Betrek zo nodig een sportschoolhouder, mentor, jobcoach, vaderfiguur, positief rolmodel of ervaringsdeskundige i.p.v. een meer reguliere hulpverlener.

Dit kan nèt dat verschil maken.

TERUG NAAR
ALLE TOPS

TOP 3

Met de jongere zelf en met de ouders spreken tijdens een PGA-overleg

Op deze manier wordt er niet over de jongere gepraat, maar met de jongere en zijn systeem (ouders/ wettelijke of praktische vertegenwoordigers). Zij kunnen rechtstreeks input geven en worden serieus genomen. Zie ook tip 5. Spreek met elkaar op basis van gelijkwaardigheid.

TERUG NAAR
ALLE TOPS

TOP 4

Een sfeerverbaal door de politie om bij een volgend strafbaar feit toe te kunnen voegen aan het proces-verbaal

Een sfeerverbaal is een proces-verbaal van bevindingen waarin politiemensen aangeven in welke sociale en criminogene omgeving een specifieke verdachte verkeert, met het doel de rechter een context en achtergrond te bieden in een proces. Het dossier wordt er zo veel 'rijker' van. Het kost meer tijd, maar regelmatig hebben deze sfeerverbale de doorslag kunnen geven in onder meer de rechtszaal.

TERUG NAAR
ALLE TOPS

CASUS MAIK

Maik (LVB en dak- en thuisloos)

GA NAAR

Maik is een man van 29 jaar. Hij is dakloos, valt regelmatig omstanders lastig op straat en pleegt andere lichte overtredingen, zoals overtreden van een gebiedsverbod. Sinds een half jaar zit Maik in de lokale PGA. Partners zoals politie, wijkteam, huisarts en maatschappelijke opvang waren eerder al betrokken. Zij geven aan dat Maik moeilijk leerbaar is, vaak niet komt opdagen en gezamenlijk met hem gemaakte afspraken niet nakomt. Dit zorgt voor frustraties bij de betrokkenen. Tegelijkertijd zijn er wel zorgen om Maik. Hij ziet er onverzorgd uit, heeft geen positief netwerk en somatische klachten (diabetes en nierfalen). Hij wordt daarvoor niet behandeld, omdat hij wederom niet kwam opdagen.

Maik heeft op het voortgezet speciaal onderwijs gezeten. Daarna had hij verschillende kortdurende baantjes, maar het lukt hem niet die te behouden. Hij is nu werkloos. Zijn ouders zijn gescheiden toen Maik 15 was. Hij heeft geen contact meer met hen. Moeder woont in een instelling voor beschermd wonen en vader is uit beeld. Tijdens het laatste casusoverleg deelden de betrokken partijen hun ervaringen in de omgang met Maik met elkaar. Het wijkteam opperde daarop dat mogelijk sprake is van een LVB.

TIPS OM
MAIK TE
HELPEN

NODIG

TOPS

PROBLEEM !

Een licht verstandelijke beperking (LVB) komt vaker voor dan verwacht. Zeker binnen het strafrecht zijn mensen met een LVB oververtegenwoordigd. Toch worden signalen niet altijd (op tijd) herkend. Het risico bestaat dat cliënten hierdoor overvraagd worden. Dit kan ook zorgen voor frustraties en faalervaringen bij de cliënt. Ook raken betrokken partijen gefrustreerd als de cliënt herhaaldelijk afspraken niet nakomt. Er is echter niet altijd sprake van onwil, maar soms ook van onmacht (niet kunnen of niet lukken).

Maik (LVB en dak- en thuisloos)

Tips

1

Wees alert op signalen die mogelijk kunnen wijzen op een LVB

2

Vereenvoudig de communicatie

3

Zorg voor één duidelijk aanspreekpunt voor de PGA-cliënt

4

Zorg voor een dag- en avondbesteding (tip voor werk: indicatie banenafpraak)

5

Wees je bewust van mogelijke hechtingsproblematiek en (vroegkinderlijk) trauma

6

Bekijk of mentorschap mogelijk een optie is

7

Wijs iemand aan die de PGA-cliënt op sleeptouw neemt naar belangrijke afspraken

TIP 1

Wees alert op signalen die mogelijk kunnen wijzen op een lvb

TERUG NAAR
ALLE TIPS

Het is belangrijk om altijd alert te zijn op mogelijke signalen die kunnen wijzen op een LVB. Kijk bijvoorbeeld naar de onderwijs carrière. Veel (jong)volwassenen met een LVB hebben op het speciaal onderwijs gezeten, zijn voortijdig schoolverlaters of een of meerdere keren blijven zitten. Ook in contact zijn er signalen om alert op te zijn. Iemand komt regelmatig niet opdagen voor een gesprek, reageert tijdens gesprekken stil of passief of juist verbaal agressief of komt afspraken niet na. Mogelijk komt dit voort uit problemen met tijdsbegrip, plannen en organiseren, gebrekkige emotieregulatie of niet goed begrijpen van wat er afgesproken is of weten hoe iets uit te voeren. PGA-cliënten met een LVB hebben moeite om verbanden tussen oorzaak en gevolg te zien. Het kunnen vooruitzien en anticiperen op iets is lastiger. Dit kan overkomen als lastig en onwil, maar kan dus ook voortkomen uit onmacht en onvermogen. Zie de handreiking vroegsignalering LVB van het landelijk kenniscentrum LVB.

HANDREIKING VROEGSIGNALERING LVB

VOLGENDE TIP

TIP 2

Vereenvoudig de communicatie

TERUG NAAR
ALLE TIPS

PGA-cliënten worden nogal eens onbedoeld overvraagd, helemaal als er sprake is van een (vermoeden van) LVB. Taalbegrip is vaak minder goed ontwikkeld dan het niveau van taalgebruik doet vermoeden. Ze zijn 'streetwise' en kunnen door een vlotte babbel overkomen als iemand die het wel begrijpt. Het vereenvoudigen van het taalgebruik is belangrijk om aan te sluiten bij het begripsniveau. Dit kan door het gebruik van korte boodschappen, gangbare woorden en het vermijden van figuurlijk taalgebruik. Praat rustig en stel één vraag of geef één boodschap tegelijkertijd. Zorg dat non-verbale en verbale communicatie overeenkomen, herhaal en ga na of diegene het begrepen heeft door in de eigen woorden te laten herhalen wat er gezegd is. Tot slot werkt het ook goed om visuele ondersteuning te gebruiken, omdat schriftelijke communicatie met veel tekst vaak niet goed begrepen wordt. Het is wel belangrijk dat de communicatie niet te kinderlijk is.

VOLGENDE TIP

TIP 3

Zorg voor één duidelijk aanspreekpunt voor de PGA-cliënt

Vaak zijn er bij dergelijke complexe casussen veel partijen betrokken. Dit kan verwarrend en lastig zijn, zeker voor iemand met een LVB. Naast de inhoudelijke problematiek die speelt, krijgt de PGA-cliënt er eigenlijk nog een probleem bij: het overzicht houden over het geheel. Daarom is het van belang duidelijk te maken wie primair met de cliënt communiceert en zo duidelijk mogelijk te communiceren via een helder afgesproken lijn.

TERUG NAAR
ALLE TIPS

VOLGENDE TIP

TIP 4

Zorg voor een dag- en avondbesteding (tip voor werk: indicatie banenafspraken)

TERUG NAAR
ALLE TIPS

Mensen met een LVB nemen minder vaak deel aan activiteiten zoals georganiseerde sport of andere hobby's. Daarnaast is het voor hen vaak moeilijk om werk te vinden en te behouden. Hierdoor lopen zij risico op crimineel gedrag en recidive. Kijk dus naar een dag- en/of avondbesteding om iemand weg te houden bij foute 'vrienden'. Daarnaast kan een zinvolle invulling van de vrije tijd een belangrijke 'ingang' vormen voor ondersteuning en biedt het mogelijkheden tot het opbouwen van een positief netwerk. Mogelijk heeft de cliënt recht op een 'indicatie banenafpraak'. Een indicatie banenafpraak kan je aanvragen bij het UWV. Indien de cliënt op het voortgezet speciaal onderwijs of praktijkonderwijs heeft gezeten, voldoet hij altijd aan de voorwaarden. Van daaruit kan dagbesteding en werk worden georganiseerd. Hiermee kan je bijvoorbeeld gebruik maken van een jobcoach, en zijn er voordelen voor werkgevers om iemand in dienst te nemen. Dit kan helpen bij het vinden en behouden van werk of dag- en avondbesteding.

VOLGENDE TIP

TIP 5

Wees je bewust van
mogelijke hechtings-
problematiek en
(vroegkinderlijk) trauma

TERUG NAAR
ALLE TIPS

Bij mensen met een LVB is er relatief vaak sprake van een minder veilige hechting en traumatische ervaringen in de jeugd. Daarnaast is bij LVB-kinderen vaker sprake van (multi)problematische gezinssituaties en ouders die zelf een verstandelijke beperking en/of een problematische gehechtheid hebben en verminderde opvoedingsvaardigheden. Klachten uiten zich dikwijls in gedragsproblemen die lang niet altijd herkend worden als uiting van hun hechtingsproblematiek of traumatische ervaringen. De neiging bestaat daardoor om de behandeling op de gedragsproblemen te richten. Het is daarom belangrijk om traumasensitief te werken en de kennis hierover te vergroten onder professionals. Dit punt geldt overigens voor alle PGA-cliënten, maar voor PGA-cliënten met een (vermoeden van) LVB in het bijzonder.

TRAUMASENSITIEF WERKEN BINNEN DE VISIE GEFASEERDE KETEN-/NETWERKZORG

VOLGENDE TIP

TIP 6

Bekijk of mentorschap mogelijk een optie is

Voor sommige PGA-cliënten is mentorschap een goede optie. Dit is een manier om iemand (18+) te beschermen die niet goed kan beslissen over zijn verzorging, verpleging, behandeling en begeleiding. De kantonrechter kan een mentor aanstellen die de persoonlijke (niet-financiële) zaken van deze persoon regelt.

WIE KRIJGT EEN MENTOR

TERUG NAAR
ALLE TIPS

VOLGENDE TIP

TIP 7

Wijs iemand aan die de PGA-cliënt op sleeptouw neemt naar belangrijke afspraken

Als een cliënt vaak niet komt opdagen bij afspraken, komt dit mogelijk vanwege de problemen met tijdsbegrip, plannen en organiseren. Het kan helpend zijn om een professional aan te wijzen die de cliënt meeneemt naar deze afspraken. Maar iemand uit het eigen netwerk van de cliënt of een ervaringsdeskundige zou ook goed kunnen.

TERUG NAAR
ALLE TIPS

WAT IS HIERVOOR NODIG

Maik (LVB en dak- en thuisloos)

Wat is hiervoor nodig

1

Een goede basiskennis en bewustwording bij alle betrokken professionals over LVB

2

Informatie-uitwisseling tussen betrokken professionals over vermoedens of constatering van een LVB in een zo vroeg mogelijk stadium

3

Zie een mogelijke LVB bij de cliënt niet over het hoofd; borg de afname van de SCIL binnen het PGA-werkproces

NODIG 1

Een goede basiskennis en bewustwording bij alle betrokken professionals over LVB

Om een LVB tijdig te herkennen of signaleren is het belangrijk dat alle betrokken professionals basiskennis hebben over LVB. Kennis over het signaleren, maar ook over een adequate bejegening en passende behandeling. Bewustwording dat een LVB vaker voorkomt dan verwacht, is belangrijk om professionals te motiveren signalen te herkennen en door te geven.

TERUG NAAR
OVERZICHT

VOLGENDE

NODIG 2

**Informatie-uitwisseling
tussen betrokken
professionals over
vermoedens of
constateringen van een
LVB in een zo vroeg
mogelijk stadium**

Goede informatie-uitwisseling is belangrijk om snel zicht te krijgen op het vermoeden van een LVB. Dit vergroot de kans op het inzetten van effectieve interventies die passend zijn bij de problematiek van de persoon en een adequate bejegening. Werk hierin ook regionaal samen met bijv. MEE om LVB te signaleren en om advies in te winnen voor handelingsperspectief en zorg.

TERUG NAAR
OVERZICHT

VOLGENDE

NODIG 3

Zie een mogelijke LVB bij de cliënt niet over het hoofd; borg de afname van de SCIL binnen het PGA-werkproces

TERUG NAAR
OVERZICHT

Met de SCIL (Screener voor intelligentie en licht verstandelijke beperking) kun je eenvoudig en binnen 15 minuten vaststellen of er mogelijk sprake is van een LVB. NB Indicatie is géén diagnose. Verstandig om te doen als een diagnose van LVB ontbreekt, maar er wel vermoedens zijn. Raadzaam is om het zelfs standaard te doen voor álle cliënten zonder diagnose, juist omdat een LVB vaak niet herkend wordt. Dit verlaagt ook de weerstand bij cliënten: je neemt de SCIL niet af omdat je bij hem/haar een probleem vermoedt, maar omdat dit bij iedereen gebeurt. Een echte diagnose van een LVB kan uitsluitend worden vastgesteld op basis van verder onderzoek. Wel kan de uitkomst van de SCIL al voldoende aanleiding geven om de bejegening en in te zetten interventies aan te laten sluiten op het niveau van de betreffende persoon.

TOPS

Maik (LVB en dak- en thuisloos) Tops

1

Het belonen van
goed gedrag

2

Een passende behandelaar of
hulpverlener die het vertrouwen
van de cliënt wint, is vaak van
het grootste belang

3

Betrekken van de PGA-client,
ouders (of andere betrokkenen
uit het systeem) bij de aanpak
vanaf de start

4

Korte lijntjes met
ketenpartners

TOP 1

Het belonen van goed gedrag

TERUG NAAR
ALLE TOPS

Een LVB wordt vaak pas relatief laat herkend en onderkend, omdat aan het uiterlijk vaak niet te zien is dat er sprake is van een LVB. Hierdoor kan er relatief lange tijd sprake zijn van te hoge verwachtingen door de omgeving. Dit kan leiden tot faalervaringen, frustratie en een negatief zelfbeeld. Daarom is het ook juist belangrijk om niet alleen maar te begrenzen bij negatief gedrag, maar vooral ook positief gedrag en stapjes vooruit te belonen. Zowel van de cliënt als diens systeem.

VOLGENDE TOP

TOP 2

Een passende behandelaar of hulpverlener die het vertrouwen van de cliënt wint, is vaak van het grootste belang

TERUG NAAR
ALLE TOPS

Vaak blijkt doorslaggevend: een passende behandelaar of hulpverlener, een 'best person'. Iemand die een klik heeft met de cliënt, het vertrouwen van de cliënt weet te winnen, en níet loslaat. Deze persoon kan een belangrijk(st)e bijdrage leveren binnen de aanpak.

VOLGENDE TOP

TOP 3

Betrekken van de PGA-client, ouders (of andere betrokkenen uit het systeem) bij de aanpak vanaf de start

TERUG NAAR
ALLE TOPS

De PGA-client en diens systeem vanaf de start meenemen en een duidelijke uitleg geven over de PGA, en daarin steeds open en transparant zijn, blijkt waardevol. Voor mensen met een LVB is het lastig om het geleerde in de praktijk te brengen. Ouders of andere betrokkenen spelen hierin een belangrijke rol. Zo vormt hun kennis over wat in het verleden wel of niet heeft gewerkt, belangrijke input voor het plan van aanpak. Betrek ze en werk samen.

TOP 4

Korte lijstjes met
ketenpartners

Zorg voor een goede afstemming onderling, niet alleen op inhoud, maar ook op benaderingswijze in verband met het vermoeden van LVB. Stem dit goed met elkaar af.

TERUG NAAR
ALLE TOPS

Algemene tips

1

Start de PGA op tijd
(modder niet te lang
door)

2

Goede onderlinge informatie-
uitwisseling netwerkpartners, weet
wanneer je welke info mag delen

3

Afsluiten van
een casus

4

Zoek gestructureerd
naar haakjes op de
12 verschillende
leefdomeinen om
gedrag te doorbreken

5

Doe aan
scenariodenken

6

Zorg voor een stevige
procesregisseur (niet
alleen what works, maar
ook who works)

7

Blijf kijken naar
mogelijkheden om
positieve krachten
aan te boren

8

Vier successen,
onderling met
professionals
maar ook met
de cliënt

9

Denk buiten
de gebaande
kaders

10

Onderzoek mogelijkheid en
wenselijkheid om voorwaarden
te verbinden aan wat je de
cliënt aanbiedt

11

Vraag een collega-gemeente eens om een
vastgelopen casus aan hun PGA-expert of
in hun PGA-overleg te mogen voorleggen

TIP 1

Start de PGA op tijd
(modder niet te lang
door)

TERUG NAAR
ALLE TIPS

We zien dat regelmatig jarenlang wordt gewacht voor een aanmelding bij de PGA. Al veel langer is dan sprake van complexe, domein overstijgende en meervoudige problematiek. Modder niet te lang door en start al in een vroeg stadium integrale samenwerking op. Overweeg aanmelding meteen zodra de casus aan de criteria voldoet (waaronder minimaal twee politieregistraties in het afgelopen jaar). Werk als zorg- en veiligheidspartners op basis van gelijkwaardigheid samen, maak gebruik van de reeds aanwezige verschillende kennis en ervaring en zet deze in. Veel cliënten binnen de PGA leven in zulke multiprobleem situaties, dat niet één partner het kan oplossen. Een integrale aanpak is noodzakelijk. Straf wordt vaak meer effectief in combinatie met zorg en zorg heeft meer impact als er op de achtergrond een sanctie dreigt. Waar de balans ligt, is per geval verschillend. Duidelijk is dat hoe verder de balans uitslaat naar een van beide kanten, hoe kleiner de kans is op blijvend resultaat. De gezamenlijke aanpak zou een mix moeten zijn van repressieve en preventieve maatregelen.

VOLGENDE TIP

TIP 2

Goede onderlinge informatie-uitwisseling netwerkpartners, weet wanneer je welke info mag delen

TERUG NAAR
ALLE TIPS

Een goede onderlinge informatie-uitwisseling is noodzakelijk voor een goede samenwerking binnen de PGA. We zagen regelmatig dat dit beter kon, bijv. tussen politie of reclassering en sociaal domein. Het Startbaan-onderzoek leverde een stappenplan op over op welke grondslagen de verschillende domeinen informatie mogen delen. Wees je er daarbij van bewust dat er een verschil is in uitgangspunten tussen zorg- en veiligheidsdomein. In het zorgdomein wordt meestal gewerkt met een intrinsieke motivatie bij cliënten terwijl binnen het veiligheidsdomein de focus ligt op het handhaven van de wet- en regelgeving. Leer elkaars organisatie en werkwijze kennen. Dat geeft begrip en vergroot de mogelijkheid tot samenwerking en informatie-uitwisseling.

STARTBAAN-ONDERZOEK

VOLGENDE TIP

TIP 3

Afsluiten van een casus

TERUG NAAR
ALLE TIPS

Het opschalen naar de PGA gaat via vaste criteria, maar die lijken minder helder bij het afsluiten van een casus. Zijn de doelen van de individuele PGA bereikt, gelden de ingangscriteria nog wel? Een belangrijke afweging hierbij is wat de toegevoegde waarde vanuit de PGA nog is. Soms blijkt er dan voornamelijk nog sprake te zijn van zorgproblematiek waar zorgpartners binnen het reguliere proces zelf mee aan de slag kunnen. We zagen dat PGA-experts het vanuit hun grote betrokkenheid vaak moeilijk vinden om een casus af te schalen. Een afspraak met een ketenpartner maken over monitoren kan goed werken (het lijkt niet in een keer doorknippen). Er zijn ook gemeenten die naar tevredenheid werken met een 'actieve' lijst en een 'monitorlijst' van PGA-cliënten. Als het 'voorveld' in de gemeente goed georganiseerd is, is het loslaten ook makkelijker.

LEES HIER MEER OVER DE FASE VAN AFSLUITING

Het 'opgeven' van een inwoner waar het eigenlijk nog steeds niet goed mee gaat, is heel moeilijk. Die keuze kan in gezamenlijkheid wel worden gemaakt; de wereld is niet maakbaar. Soms zijn de mogelijkheden uitgeput en is er geen motivatie aanwezig of te kweken bij de cliënt om gedragsverandering door te maken. Het is goed om met elkaar te bespreken tot waar de gezamenlijke verantwoordelijkheid in een casus gaat. Betrek bij deze beslissing ook de burgemeester of wethouder.

VOLGENDE TIP

TIP 4

Zoek gestructureerd naar haakjes op de 12 verschillende leef-domeinen om gedrag te doorbreken

TERUG NAAR
ALLE TIPS

Partners gaan in het casusoverleg gezamenlijk op zoek naar mogelijkheden om het gedrag te doorbreken. Het op een gestructureerde wijze in kaart brengen van de risico- en beschermende factoren helpt hierbij. Op deze manier wordt gestructureerd gewerkt en kan inzichtelijk gemaakt worden waar de kansen in een casus liggen. Gebruik van de PGA-monitor (zie in de link onder kopje onder Praktische hulp) van Midden-Nederland kan hierbij helpen

PGA MONITOR

VOLGENDE TIP

TIP 5

Doe aan scenariodenken

Werk verschillende scenario's en vervolgstappen uit, zodat áls een scenario zich voordoet, betrokken partijen sneller het moment kunnen benutten. Doe dat ook, en juist, als het momenteel rustig is in een casus (bijv. als iemand tijdelijk in de PI of kliniek zit).

TERUG NAAR
ALLE TIPS

VOLGENDE TIP

Algemene tips

TIP 6

Zorg voor een stevige procesregisseur
(niet alleen what works,
maar ook who works)

Uit onderzoek Startbaan van Hogeschool Utrecht kwamen de functiekenmerken van een goede procesregisseur naar voren.

 FUNCTIEKENMERKEN PGA-PROFESSIONALS

TERUG NAAR
ALLE TIPS

VOLGENDE TIP

TIP 7

Blijf kijken naar mogelijkheden om positieve krachten aan te boren

Denk bijvoorbeeld ook aan positieve ervaringen uit het verleden in het contact met cliënt, wat is de beste benaderingswijze, zit er een haakje in de behandeling/bejegening bij de vroegtijdige problematiek? Probeer blijvend aansluiting te vinden bij de leefwereld van de cliënt, wat wil de cliënt zélf, zijn de primaire zaken geregeld zoals wonen, financiën, etc. Ervaring leert dat wanneer de basis niet op orde is, er vaak geen ruimte is bij cliënt om aan overige problemen te werken.

TERUG NAAR
ALLE TIPS

VOLGENDE TIP

TIP 8

Vier successen, onderling met professionals maar ook met de cliënt

Deel complimenten uit waar dat kan. En een goed voorbeeld van enkele gemeenten is: organiseer jaarlijks een ontwikkel(mid)dag samen met de ketenpartners. Dit kan gekoppeld worden aan een specifiek moment, zoals het ondertekenen van een reglement of een training op een bepaald onderwerp. Grijp dat aan om successen te belichten.

TERUG NAAR
ALLE TIPS

VOLGENDE TIP

TIP 9

Denk buiten de gebaande kaders

TERUG NAAR
ALLE TIPS

Uit de verschillende intervisiesessies kwamen leuke, inspirerende out-of-the-box ideeën naar voren, zoals:

- Maak een business case met de kosten die al gemaakt zijn en nog verwacht worden als op dezelfde voet wordt doorgegaan versus de kosten van een duurzame lange termijnoplossing die misschien wat meer out-of-the-box is. Gebruik bijv. de Effectencalculator of de Doorbraakmethode.

EFFECTENCALCULATOR

DOORBRAAKMETHODE

- Pleegzorg voor een 26-jarige die duidelijk behoefte heeft aan een vaderfiguur
- Samenwerking met de advocaat van de PGA-cliënt
- Niet alleen dag- maar ook avondbesteding
- Uitkering fysiek laten ophalen en daar een helpende voorwaarde aan verbinden, zoals bv. meewerken aan hulp of behandeling
- En neem de wensen van de cliënt serieus, stel je oordeel uit, ook als het als een fantastische droom in de oren klinkt.
- Check de Handelingsbank voor verschillende handelingsperspectieven in verschillende lastige situaties met personen met verward gedrag.

HANDELINGSBANK

VOLGENDE TIP

TIP 10

Onderzoek mogelijkheid en wenselijkheid om voorwaarden te verbinden aan wat je de cliënt aanbiedt

Denk aan een uitkering verstrekken onder voorwaarden (bijv. budgetbegeleiding), huren onder voorwaarden (bijv. begeleiding) en stage/werk onder voorwaarden. Dit kan goed werken. Het kan overkomen als een gebrek aan vertrouwen; neem de moeite om dit goed te bespreken.

TERUG NAAR
ALLE TIPS

VOLGENDE TIP

TIP 11

Vraag een collega-gemeente eens om een vastgelopen casus aan hun PGA-expert of in hun PGA-overleg te mogen voorleggen

TERUG NAAR
ALLE TIPS

Intervisie bleek heel waardevol te zijn: de frisse blik van de ander, het steun vinden bij elkaar, nieuwe inzichten of ervaringen uit een andere plaats. Het kan ook helpend zijn als een bepaalde tafel binnen de eigen gemeente net opgestart is en in een andere gemeente al langer actief is. Er is grote bereidheid bij de ander om mee te denken.

KLIK
OP DE
FILMPJES

PROGRAMMAMANAGER MYRIAM
AAN HET WOORD

PGA-EXPERT MARTIJN
AAN HET WOORD

PGA-EXPERT MARIEKE
AAN HET WOORD

INTERVISIESESSIE

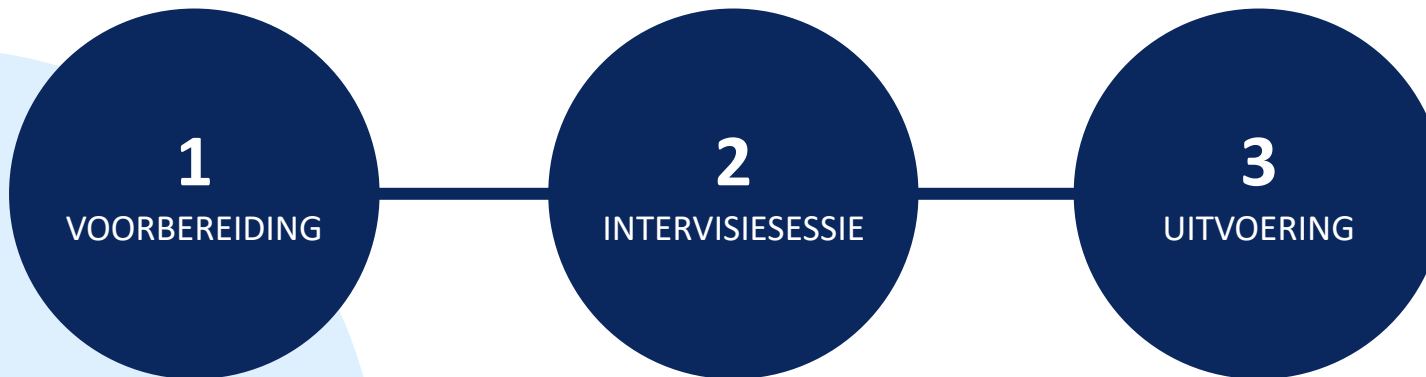
Hoe houd je een waardevolle intervisiesessie, wat is daarvoor nodig?

Een intervisiesessie is een waardevolle manier om met collega's, ketenpartners en vakgenoten te leren van vragen en problemen uit de dagelijkse werkpraktijk. Hierbij gaat het niet om "goed" of "fout". Het doel van een intervisiesessie is delen en leren met elkaar. De casus fungeert hierbij alleen als vliegwiel. Een intervisiesessie is daarom ook niet met de cliënt aan tafel.

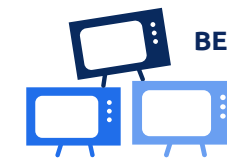
De (neutrale) gespreksleider geeft in de intervisiesessie deelnemers de ruimte om – zonder de haast van allerlei casussen afwerken – eens rustig te reflecteren op het eigen handelen en de mogelijkheden. Tijdens de intervisiesessie brengen deelnemers vraagstukken in, in de vorm van cases. De inbrenger van de casus vertelt over de situatie die hem of haar bezighoudt.

Kenmerk van de intervisiesessie is de gestructureerde manier van werken. Het helpt echt wanneer je aan de hand van een stappenplan werkt. De (neutrale) gespreksleider creëert een veilige ruimte en benoemt expliciet dat er geen goed of fout in handelen en keuzes is. 'Missers' zijn er om van te leren. De gespreksleider nodigt deelnemers uit "out of the box" te denken, om actief deel te nemen en prikkelende vragen te stellen aan elkaar en bewaakt de tijd.

In de intervisiesessie is het proces opgedeeld in 3 delen, namelijk:

LEES MEER OVER HET PROCES

BEKIJK OOK DE FILMPJES

1

De voorbereiding

- De inbrenger kiest een complexe PGA-casus waarin hij of zij wil leren (zie bijlage: tips bij het kiezen en beschrijven van de casus) en legt uit hoe/waarom deze casus stagneert (reden van inbreng).
- De inbrenger nodigt collega's en ketenpartners uit die betrokken zijn of waren bij deze casus voor deelname aan de intervisiesessie.
- De inbrenger geeft in maximaal 2 A-4tjes een feitelijke beschrijving van de casus en deelt deze minimaal een week van te voren met alle deelnemers aan de intervisiesessie.

**BIJLAGE:
TIPS KIEZEN EN
BESCHRIJVEN CASUS**

2

De intervisiesessie

- Welkom en even voorstellen.
- Inbrenger geeft korte aanvullende (nieuwe) informatie over de beschreven casus.
- Wie zijn nog meer betrokken bij deze casus en hebben zij aanvullende informatie?
- Wat wil de inbrenger bereiken met deze intervisiesessie?
- Alle aanwezigen stellen verdiepende, verhelderende vragen over de casus.*
- Vervolgens wordt door de aanwezigen het volgende in kaart gebracht:
  - Wat zijn de krachten van cliënt, netwerk en andere betrokkenen?
  - Wat zijn de zorgen over cliënt, netwerk en andere betrokkenen?
  - Wat zijn de complicerende factoren in deze casus?
  - Wat heeft gewerkt in deze casus?
  - Wat heeft niet gewerkt in deze casus?
  - Wat wil de cliënt zelf en wat niet?
  - Wat is effect/gevolg/risico van niks doen of veranderen/aanpakken?
- De deelnemers geven zo veel mogelijk advies- en handelingssuggesties. De deelnemers geven de inbrenger tips over hoe het doel gerealiseerd kan worden of wat een vervolgstap kan zijn. Dit gedeelte is een creatieve brainstorm waarbij alle opties open liggen.
- Afspraken maken en afronden. De inbrenger geeft concreet aan welke vervolgstappen hij of zij wil zetten. De strategie wordt bepaald. Daarbij is het van belang te benoemen: wie doet wat wanneer en wat is hiervoor nodig? Kijk daarbij allereerst op casusniveau, maar eventueel ook op casus-overstijgend niveau (welke punten spelen vaker en zo ja, zijn daar vervolgstappen op nodig?).
- Afsluiting intervisiesessie waarbij alle aanwezigen gevraagd wordt naar de "tips en tops" van deze intervisiesessie.

* Soms kan er ook bewust gekozen worden om de laatste informatie juist niet te delen, om zo te leren van andere deelnemers hoe zij de situatie zouden hebben aangepakt.

3

Uitvoering

- Uitvoeren van afspraken na de intervisiesessie.

Tips bij het kiezen en beschrijven van de casus

Hoe kies ik de casus?

Je kiest een complexe PGA-casus waarin je wilt leren, bijv. omdat hij is vastgelopen of exemplarisch is voor hoe veel casussen in jouw gemeente verlopen. Het hoeft niet per se een lopende casus te zijn, maar dat mag natuurlijk wel.

Hoe beschrijf ik de casus?

Ga uit van ca. 1 A4 (max. 2 A4) voor het feitelijk beschrijven van de casus. Benoem hierbij belangrijke elementen zoals:

- Over wie gaat het (anoniem, verzonden naam)?
- Welke ketenpartners zijn betrokken?
- Schets de tijdlijn vanaf de aanmelding;
- Schets de probleemsituatie;
- Welk type interventies zijn er ingezet (succesvol of juist niet)?

Denk ook na over...

- Wat heeft geholpen (belangrijkste succesfactoren, kansen, werkzame elementen)?
- Wat waren belemmeringen, wat maakt dat het vastloopt, wat wilden we doen in de casus maar lukte of kon niet?
- Welke verschillende belangen spelen er in de casus (denk ook aan de belangen van de cliënt/het huishouden)?
- Eventueel als je dat weet: de kosten (van de interventies zelf; de maatschappelijke kosten van het huishouden met meervoudige en complexe problematiek);
- Zouden andere personen of ketenpartners van toegevoegde waarde kunnen zijn bij de intervisiesessie (denk aan het binnenhalen van specifieke deskundigheid)? Zo ja: neem die mee!